

ORAVECZ IMRE

Kaliforniai fürj

(REGÉNYRÉSZLET)

5

Vasárnap volt, első vasárnapjuk Toledóban, délelőtt. Misére mentek, kiöltözve, ünneplőben, mind az öten. Öten, mert Paja bátyjuk is istenfélő ember volt, és velük tartott. Elöl István a nagybátyjával, utánuk Anna Bözsikével és Imruskával. Bözsike az anyja karján, Imruska az oldalán, szabadon, kezét lóbálva, mert nem szerette, ha fogják a kezét. Ha ennek ellenére olykor mégis megpróbálkoztak vele, elhúzta mondván, hogy akkor inkább majd ő vezeti magát, és a másik kezével valóban megfogta szabaddá vált kezét, és úgy ment velük tovább. Olykor előre futott az apja elé, de aztán mindig visszahúzódott az anyja mellé.

A misét a toledói magyarok ez idő szerint még a Tóth Hallban tartották. Ez egy nagyobb helyiség volt a Tóth-féle vendéglőben, és tulajdonosa, John Tóth bocsájtotta hittestvérei rendelkezésére, aki megelégedte, hogy Birminghamben nincsen magyar mise. Rendesen bálokat, egyleti összejöveteleket rendeztek benne, de istentisztelet céljára is megfelelt. Ilyenkor a falak mellé tolták az asztalokat, sorba rakták a székeket, felállították az alkalmi oltárt, a pulpitust, és előhúzták a sarokból a harmóniumot. Csak a nagy fakeresztet nem kellett mozgatniuk. Az mindig ott lógott a falon, a terem végében, és a megfeszített Megváltó éppoly szenvedő arccal tekintett le róla a vigadókra vagy ülészőkre, mint a hozzá könyörgőkre. Ez buzgó, hithű katolikusra valló cselekedet volt John Tóth részéről, bár döntésében közrejátszott az is, hogy már csak rövid ideig volt szükség a teremre, mert elhatározták, hogy templomot építtetnek maguknak, és miután hivatalosan is megalakították a birminghami egyházközséget, Robert Paulovics atya személyében már saját papot is kaptak. Addig kijártak a negyedből, Kelet-Toledo déli részébe a Jézus Szíve, Sacred Heart templomba, ahol Charles Böhm atya, az Egyesült Államok első magyar katolikus papja celebrálta nekik a misét, és azt se minden vasárnap, hanem csak alkalmanként, hébe-hóba, mikor el tudott szabadulni Clevelandből, ahol az ottani magyar egyházközséget vezette.

A Tóth Hall a Bakewell Streeten volt, egy egyemeletes téglapépület földszintjén. Ilyenkor kinyitották a hátsó ajtaját, és egy mellette lévő üres telekről azon át jutottak bele. Mikor odaértek, Anna mindjárt bement a gyerekekkel. István és

a nagybátyja még nem. A férfiakhoz csatlakoztak, akik otthoni falusi szokás szerint kint, a bejárattól kissé távolabb csoportokba verődve várakoztak, és mintha csak ezért gyűltek volna össze, ügyes-bajos dolgaikat vitatva élénken beszélgettek. Némelyek még pipára is gyújtottak. Megálltak a legközelebbi csoportnál, és sorban lekezeltek mindenkivel.

– Akkor földik vagyunk – állapította meg vidáman egy középkorú, alacsony fekete ember, mikor István megszorította a kezét. – Én meg recski vagyok, Zám István máskülönben. A Zámok recskiek, bár Szajlán is van egy.

István arca felderült, de megerősítésért azért csak Paja bátyjára nézett. Az némán bólintott.

– Ne mondja.

– De.

– Kicsi a világ.

– Az – hagyta helyben a recski ember.- Ismerem az apját, a Jánost. Egyszer még egy süldőt is vettem tőle a vásárban. Még a nagyapját is ismertem. Nem él már, Isten nyugosztalja.

– Aztán mikor jött ki kend? – kérdezte István.

– Már nem most volt. Tíz esztendeje.

– Azóta itt van?

– Nem. Először Clevelandben voltam, de Pennsylvániában kezdtem egy *maj-naplézen*.

– Kend is a Nemzeti Temperöntvénynél dolgozik?

– Áh, Pista bátyánk nem – előzték meg többen is egyszerre a válaszadásban. – Ő már nagy úr. Ő már nem dolgozik, csak dolgoztat. Ő már *bász* – magyarázta egy fiatalember.

– Van egy tejüzeme a Woodfordön, a *Pipilsz Deri* – adta meg a felvilágosítást egy másik fiatalember, így ejtve a *People's Dairy*-t.

Istvánék földije szerénykedve próbálta magát kicsinyíteni, de látszott rajta, hogy büszke a teljesítményére:

– Hát van egy kis cégem, aztán tényleg tejjel foglalkozok. De ne higgye, hogy nem dolgozok, többet, mint munkáskoromban. A magam ura vagyok, az igaz, de mindennel nekem kell törődni. Enyém a gond, a felelősség. Aki nem tapasztalta, az el se hiszi.

– Akkor kend többet elért, mint amiért kijött.

– Mondjuk rá.

– Aztán mégse megy még haza?

– Az nem olyan egyszerű, hazamenni.

– Azt mondja?

– Azt.

– Mást nem mond?

– Nem. Most nem.

– Majd kifaggatom egyszer.

– Beszélünk még, no.

István tovább lépett. Az emberek félkörben álltak. Már majdnem a félkör végére ért, amikor egy kéz tulajdonosát, egy nagyjából velekori, magas, szőke embert látva felrikkantott:

– Mátyás, Gyurcsik Mátyás?... Hogy kerülsz te ide?

– Úgy, ahogy te, pajtás – felelte az.

– Hát mért nem szólt nekem, Paja bátyám, hogy ők is itt vannak?

– Elfelejtettem, gyerek – mentegetőzött az.

Gyurcsik Mátyás szintén földi, vagy még földibb volt, mert siroki, azonkívül Binkus Bözsinek, Anna leánykori barátnőjének a férje. Istvánék lakodalmában is ott voltak Szajlán. Tudták, hogy ők is kint vannak, de azt hitték, hogy South Bentben, Indianában, mert oda mentek pár hónappal az ő indulásuk előtt.

– Hát, akkor nem *Szót Bentben* vagytok?

Így ejtette a város nevét, ahogy tőlük hallotta még otthon.

– Nem, már nem. Ott voltunk, de elfogyott a munka az ekegyárban, aztán ide *muffoltunk*.

Látván, hogy István nem érti az idegen szót, hozzátette:

– Idejöttünk. Itt így mondják, no.

– Hú, de örül majd az Anna, ha megtudja, hogy a Bözsi is itt van. Itt van ő is, nem?

– Hát, hol volna? Vigyáztam rá, nehogy elveszzen közben.

A Tóth Hallból kijött egy ember kezében az oltárcsengővel, és megrázta. Ez helyettesítette a beharangozást.

A férfiak levették a kalapjukat, sapkájukat és bevonultak. Aki pipázott, az előbb kioltotta és a zsebébe dugta a pipáját. Bent nem ültek le, állva maradtak a terem végében, összezsúfolódva, mintha a nem létező kóruson lennének. Csak mellvéd, könyöklő hiányában nem dőltek egymás hátára. Ettől eltekintve ugyanaz a rend, szokás érvényesült, mint otthon, mint Szajlán is. A fiatalasszonyok, a menyecskekorúak elől ültek a székeken, mögöttük a régebben férjezettek, aztán a középkorúak, majd a náluk is idősebbek, szigorúan életkor szerinti sorrendben, az utolsó sorig. Az utolsó sorban igazi vénasszonyoknak kellett volna ülniük, vagy legalábbis öregasszonyoknak, de Birminghamben nem voltak, mert ilyenek nem érkeztek, javakorabelinél idősebbek is csak elvéve. A székek között, középen egy széles sáv szabadon maradt. Itt álltak a hajadonok és a kislányok, valamint azok a fiatalasszonyok, akinek nem jutott ülőalkalmatosság. A fiúgyerekek az alkalmi szentély egyik oldalán, a fal mellett sorakoztak fel, és némelyikük, mintha máris belefáradt volna az állásba, a falhoz támaszkodott. Imruska még túl fiatal volt ahhoz, hogy az anyja oda küldje. Vele és kishúgával a fiatalasszonyok zónájában maradt. Minthogy időben jöttek, először neki is jutott külön szék, de aztán át

kellett engednie, és az anyja a magáén szorított neki egy kis helyet, miután Bözsikét a fél térdére ültette.

Elhallgatott az ének, a harmónium, oldalán egy-egy egyházközségi tisztségviselővel – még nem voltak betanított ministránsfiúk –, és kezében a letakart kehellyel a söntés felőli kis ajtón belépett Paulovics atya, egy negyvenes éveiben járó pap, az oltár elé ment, és ezzel megtörtént az introitus. A könyörgést követően ő maga olvasta fel az olvasmányokat. Az alleluját közösen énekelték. Az elrendelt evangélium egy Galilea Názáret nevű városában lakó szűzről, a Dávid házából való József jegyeséről, Máriáról szólt, akihez Isten elküldte Gábor arkangyalt, és tudomására hozta, mire szemelte ki. Még nem hangzott el egészen, amikor Bözsike megszólalt és hangosan szavakat kezdett ismételtetni. A közelben ülők arra fordították a fejüket, és megrovóan tekintettek az anyjára. Anna már-már azon volt, hogy kimegy vele, de aztán elhallgatott. Imruska jól viselte magát, kiszedte az anyja imakönyvéből a szentképeket, és azokkal játszott. Utána a homília, a szentbeszéd következett. Ebben Isten szolgája, az ő ünnepe lévén, Szűz Máriáról, a Magyarok Nagyasszonyáról emlékezett meg, akinek István király a halála előtt, mint mondta, átadta a hatalmat, hogy azon túl ő kormányozza, óvja a magyarokat, a magyarok országát. Majd nyomatékosan felhívta a hívők figyelmét, hogy legyenek hűek a hazájukhoz, mert aki hű a hazájához, az hű az örök magyar királynéhoz is, aki szereti a hazáját, az Isten anyját is szereti. Erre nagy szükségük is van, ebben nem szabad fogyatkozniuk, meginogniuk. Ellenkezőleg, a haza iránti szeretetet erősíteniük, növelniük kell magukban, különösen nekik, akik itt vannak, a hazától távol, idegenben, ahova vetette őket a sors. Tény és való, nem kis áldozatot hoznak. Mindent hátrahagyva azért jöttek ide, hogy kemény, becsületes munkával megszerezzék azt, amit a haza önhibáján kívül nem tudott nekik megadni, hogy hazatérve jobb életet teremthessenek maguknak és szeretteiknek, és ezzel egyúttal javára legyenek a hazának is. De a pénz, az anyagi boldogulás, az, hogy itt minden nap húst ehetnek, még nem minden. Ne engedjenek a kísértésnek, ne csábuljanak el, ne adják el a lelküket az ördögnek, tartsanak ki a haza mellett, mert az csak egy van, és szüksége van rájuk, igényli, visszavárja őket. Némelyek, mondta, még meg sem melegedtek, már azt fontolgatják, vagy talán már úgy is döntöttek, hogy nem mennek vissza, hanem itt maradnak Amerikában. Szomorú, sőt, egyenesen megdöbbenő, hogy ilyen gyengék is vannak közöttük. Alighogy kitették a lábukat a hazából, mindjárt végleg hátat akarnak neki fordítani. Ezzel elárulják Máriát, és egyből a bűn útjára lépnek. Kéri őket, hogy ne tegyék, vagy ha már úgy döntöttek, gondolják meg és térjenek észhez. Még nem késő, még vissza lehet fordulni. Mária, a Magyarok Nagyasszonya kegyes, és megbocsájt nekik, visszafogadja őket a kebelére, még lehetnek a jövőben jó hazafiak és jó keresztények, mert a megtért bűnös előtte is éppoly kedves, mint Istenfia előtt, aki életét adta értük a keresztfán.

A kánon után a Miatyánkot nem énekelték, csak mondták. Sokan áldoztak, de kizárólag nők. A mise végén, az elbocsájtás és áldás előtt, amikor mindenki azt várta, hogy a jövő vasárnapi misét hirdeti, Paulovics atya nagy jelentőségű bejelentést tett.

Előtte kis szünetet tartott, végigtekintett nyáján, és ünnepélyes hangon azt mondta, végtelen örömeire szolgál, hogy közölheti a jó hírt: a püspök atya meghallgatta a toledói katolikus magyarok kérését, és kegyeskedett jóváhagyni, hogy templomot építtessenek maguknak, és azt Szent István tiszteletére szenteljék. Talán felesleges, de mégis felhívja a figyelmet, hogy a templomépítés csak látványosan mond ellent annak, hogy csak ideiglenesen tartózkodnak itt, Amerikában. Világos, hogy előbb-utóbb mindenki hazamegy, de mindig jönnek újak, talán még évtizedekig, és amíg magyar van itt, kell hogy Istennek legyen háza, hogy megfelelő körülmények között, méltó módon adjanak hálát neki, hogy kijöhettek, és fohászkodjanak hozzá, hogy épségben, egészségben vezérelje őket haza. Egy ilyen vállalkozást véghez vinni nem csekélység. Elszánás, állhatatosság kell hozzá. És pénz, sok, sok pénz. Ezért az egyházközségi tanács, elnökével, John Tóth testvérükkel az élén, alapítványt hozott létre, amelynek az a feladata, hogy a szükséges anyagi alapokat előteremtse. Induló tőke az eddigi egyházközségi tagsági díjakból befolyt szerény összeg. Ehhez jön még az ugyancsak szerény egyházi támogatás a püspök atyától. Lehet, hogy hitelt is vesznek fel, de döntően adományokra számítanak. John Tóth testvérük és még két testvérük, Stephen Horváth és John Urbán máris adott fejenként egy-egy arany ötdollárost. Mindhárman nevük elhallgatását kérték, de, ne haragudjanak meg érte, ő csak megnevezi őket, hogy mindenki példát vehessen róluk. Ezennel felszólít hát mindenkit, hogy nyúljon a pénztárcájába, és tehetsége szerint adakozzon. Tudja, hogy nem könnyű, mert mindenki spórol, gyűjt, hiszen azért jöttek ki. De gondoljanak arra, hogy Istennek adják, és a Magyarok Nagyasszonyát, hazájuk főpátrónáját is megörvendeztetik vele. Ami a helyszínt illeti, még nincs döntés, de a Consaul Street és a Magyar Street sarkán lévő üres telek látszik megfelelőnek. Központi fekvésű, és nem kérnek érte túl sokat. Végleges ár nincsen, még folynak a tárgyalások. Építési tervre se adtak még megbízást, de vannak elképzelések, és ez irányban is történtek tapogatózó lépések. Ötleteket természetesen mindenkitől szívesen látnak. Egyelőre csak annyi bizonyos, hogy *frém*-épület lesz, azaz fából, mert úgy olcsóbb. Parókia és iskola később épülne hozzá.

A mise után Paulovics atya kiment a Tóth Hall bejárata elé, és sorban mindenkiel kezét fogott. Ez új volt, ezt már amerikai paptársaitól tanulta. Nem tűnt el egyből, hanem előbb mindenkitől személyesen elköszönt. Nagyon szedhette a lábát, mialatt körbement, mert mire az első távozó férfi kilépett az ajtón, már ott állt, és mosolyogva várta:

Istvánnak így nyújtotta a kezét:

– Isten hozott közénk benneteket Toledóban.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus – felelte István.
- Hallottam, fiam, hogy megérkeztetek. Kémeim jelentették – mondta kedélyeskedve. – Milyen volt a hajóút?
- Kibírtuk, atyám.
- A gyerekek hogy viselték?
- Jól, jobban, mint mink.
- Mi újság otthon?
- Ezt már úgy kérdezte, hogy közben lekezelt az ajtóban várakozó következő távozóval, és mondott neki valamit, és aztán minden távozóval megszakadt egy pillanatra a beszélgetés.
- Küszködik a nép, de nem sok látszatja van – felelte István.
- Honnan is jöttetek?
- Szajláról.
- Szajláról? Az merre van?
- Heves megyében, Eger közelében, Sirok mellett.
- Sirok mellett? Sirok! Várjál csak! Ismered Klampeczky Alajos esperes urat? Ott plébános.
- Igen. Ő keresztelt. Akkor még átjárt hozzánk, Szajlára. Most már nem jár. Van saját papunk.
- Rég nem hallottam felőle. Együtt voltunk a szemináriumban, Nagyszombatban. Együtt is szenteltek fel bennünket. Hogy van?
- Megvan. De az apósomék jobban meg tudnák mondani, mert ők Sirokba járnak misére. Különben jó messze laknak a falutól, az erdő szélén. Erdőkerülő az öreg.
- Elfogytak a férfiak. Most az asszonyok jöttek ki egyenként az ajtón. Anna is megjelent a gyerekekkel.
- A párom, plébános úr – mutatta be István –, meg a gyerekeim.
- Isten hozott, lányom, és titeket is gyerekek.
- Bözsikének az arcát is megpaskolta.
- Anna Dicsértessék a Jézuskrisztussal köszönt, a férje mögé húzódott, és várt. Imruska szégyenlősen a szoknyájához simult.
- Hallom, a National Malleable-nél helyezkedtél el – folytatta a pap.
- Ott.
- Nem rossz hely. Becsülnek ott bennünket, magyarokat. Csak vigyázz, meg ne égesd magad a vassal. Meg be ne lépj valami *juniba* – az amerikai magyarok így hívták a szakszervezetet –, mert azt ott nem szeretik. És meg is értem őket. Abból csak baj lesz, meg nem is magyar embernek való izgágáskodni. Aztán ártánál is vele az ügyünknek, a templomépítésnek is. Ígéretet kaptunk a vezetéstől, hogy átvállalják a padok és egyéb berendezések beszerzésének költségeit.

István nem tudta, mi az a juni, és csak annyit mondott, hogy folyékony vas csak az öntőteremben van, és ő nem ott dolgozik, bár a salak is forró, amely ott jön ki, ahol ő van.

Még egy intelmet intézett hozzá:

– Úgy tudom, hogy a Kiss-féle burdban laktok. Ne maradjatok ott sokáig. A burd nem asszonynak, gyerekeknek való hely. Némelyik a bűn tanyája. Kerestek valami mást, mihelyt tudtok.

Végül azzal bocsájtotta el őket, hogy majd beszélnek még, hiszen úgyis eljönnek hozzá – megmondta, hova, és mikor van fogadóórája –, hogy felvegye az adataikat. De egyébként is felkereshetik, ha segítségre van szükségük. És ne feledjenek el majd tagsági díjat fizetni, itt az a párbér, és adakozni a templomra, ha már lesz miből.

